

נדר שלא לשתות ביום פלוני האם מותר לאכול מרק סמיד או דליל בכפית

הנה הדין הוא שמי שנשבע שלא לשתות מותר לאכול (יו"ד סי' רלח ס"ב) דאין אכילה בכלל שתיה, ומאחר דבנדריס הלך אחר לשון בני אדם ככל שידוע שהוא לשון בני אדם כן, ואמנם דנו הפוסקים לגבי דינים שונים אם מרק בכפית נחשב כאכילה או כשתיה (יתבאר להלן), אבל בנידון דידן אין לשון בני אדם לקרוא שתיה לאכילת מרק בכפית, א"כ לכאורה היה צריך להיות הדין שכל מאכל שאין דרך לשתותו באופן שנקרא שתיה בלשון בני אדם אינו בכלל איסור שתיה בנדר כזה,

אא"כ נדר שלא לשתות מרק זה שאז נאסר במרק זה עצמו בתורת איסור אף בתערובתו כמבואר ביו"ד סי' רטז ס"א.

ויש להוסיף דאפי' אינו שייך לדין ממליך עליה שלח דהתם קי"ל (יו"ד סי' ריז ס"ד וס"ח) שאסור, דאילו בניד"ד הרי אדם אומר לשלוחו הבא לי שתיה או הבא לי לשתות לא יבא לו מרק.

אבל יש לדון ממש"כ ביו"ד סי' רטז ס"ט דמי שאמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל וכו' אסור בתבשיל שיש בו טעם בשר או יין, ואם כן יש לברר אם גם באופן שאסר על עצמו דבר ששייך לשתותו א"כ מה יהיה הדין במרק שאפשר לשתותו וגם לאכלו, האם נאסר מחמת שהוא דבר ששייך לשתותו או שלא נאסר משום שאינו שותהו (כלשון בני אדם), וכן יש לדון באופן שיש בזה רק תערובת של משקין כגון מים והוא עצמו אינו נחשב שתיה האם נאסר מחמת שיש בו תערובת של דבר שהיה משקה.

ויש לדון ולחלק בין הנידון כאן לנידון שם מכמה טעמים.

(א) ראשית יש לדחות הראי' משם, דהתם הלשון הוא "שאני אוכל" (ולחלק מן הגירסאות בראשונים "שאיני אוכל") ומנא לן דגם הלשון "שאני שותה" מכיל איסור על היוצא ממנו, וצל"ע דאולי דינא שאני אוכל הוא תוספת לשון שאוסר בכל גוני, וה"ה אם אומר "שאני שותה" וצל"ע, ועי' בזה לקמן.

(ב) וגם יל"ע אם לצדדין קתני דאולי "שאני אוכל" קאי רק על נדר דבשר אבל נדר דיין אולי לא נאמר בזה שאני אוכל אלא רק "שאני טועם בלבד" דהרי בלאו הכי אין מצוי שיהיה נדר בלשון אכילה ביין, ועי' בגבי יין ששם כ' שאני טועם לחוד (ועי' עוד הלשון בסי' רטז סי"ב), וקצ"ע דלפי הטעם שהביא הנ"י שם לענין שאני טועם דאפי' טעימה אסורה א"כ מה הטעם בשאני אוכל, וצ"ל דבשאני אוכל יש טעם אחר כעין מ"ש בר"ן בכמה אופנים בדף נב ע"ב ונג ע"א, וצל"ע מה הוא הטעם שיש

בשאני אוכל שאינו שייד בשאני טועם שמחמת זה הוצרך לומר טעם חדש בשאני טועם שאינו שייד בשאני אוכל.

ושוב ראיתי במחנ"א הל' נדרים סי' לב שכתב דדעת הטור דרק בשאני טועם יש ספק זה לאסור אפי' בנותן טעם אבל לא בשאני אוכל (ועי"ש עוד), וא"כ שוב הדר דינא די"ל דדעת הנימוק"י לכאורה ג"כ כדעת הטור.

ומ"מ עיקר הענין בזה לדידן לדעת התוס' והרא"ש וב"י ושו"ע דשאני אוכל אם אמר על יין דינו ג"כ כמו שאמר שאני אוכל על בשר דכיון שהוציא בפיו שאני אוכל מאי שנא.

ג) שלישית יש לדון עוד דהתם כיון שאמר על היין בלשון "שאני אוכל" נאסר אפי' בתבשיל שהוא ג"כ דרך אכילה, וכשאסר על עצמו אכילה נכלל בזה גם איסור שתיה דשתיה בכלל אכילה כמבואר בסי' רלח שם, אבל עדיין בנידון אם אמר קונם יין שאני שותה אפי' אם נימא דאוסר גם היוצא ממנו יל"ע דאולי באמת יהיה מותר בתבשיל שהוא דרך אכילה, דלא אסר אלא אם יעשה באופן שנדר שלא לעשות כן, דהיינו רק בדרך שתיה ולא בדרך אכילה, ועי' בזה לקמן דלכאורה נידון זה השני תליא במחלוקת הפוסקים.

ועי' שו"ת בית יהודה למהר"י עייאש סי' יא שדן לגבי מי שאסר חמין עליו שאם הזכיר לשון אכילה כמו שאני אוכל נאסר לגמרי גם כשיצטנן התבשיל משום שאסר הדבר על עצמו כהקדש, אע"פ שבלשון בני אדם אין התבשיל הצונן נקרא חמין, ומשמע בדבריו דאחרי שאסר הדבר על עצמו בנדר ממין נדר זה שאוסר על עצמו הדבר כהקדש יהיה אסור גם אם אוכל הדבר באופן שאינו בכלל נדרו, ולכן נשמע מדבריו פשיטותא לספק זה.

אבל עי' להלן מה שנביא לדברי הרמב"ם בזה.

ד) וכמו כן יש לדון ולחלק עוד בענייננו רביעית, דשם לענייננו אינו שייך נידון זה דגם לפירוש זה מה שנאסר הוא מצד שאסר על עצמו דבר המסויים כגון יין וזה לא היה כאן דהרי אסר על עצמו כל דבר שהוא שותה נמצא דבזה יש לטעון שלא אסר על עצמו מינים מסויימים אלא כל מה שיבוא לו בדרך שתיה.

ה) עוד יש לדון חמישית, דאולי טעם האיסור באמר "שאני אוכל" הוא משום שאמר "אני" (וה"ה לגירסא "איני" הוא ג"כ קיצור של "אין אני" בלשון חכמים), והוא כעין דינא דאמרי' בפ"ק דמגילה דף ט' כיון דאמר עלי כמאן דטעין אכתפיה דמי, ולכן גם הלשון שאמר אני אסר הדבר עם תערובתו, אבל מנא לן שאם אסר על עצמו באופן שלא אמר "אני" הוא בכלל איסור זה.

ולענין הנידון האחרון הנ"ל כתב הב"י ס"ס רטז בשם התוס' (נדריס נב סוף ע"ב) והרא"ש (פ"ו מנדריס סי' ד) שאם אדם אוסר שלא יאכל בשר עד זמן פלוני שאסור ברוטב וכו' דאי יוצא מהם אסור הכי נמי נתינת טעם אסור וכו', וסיים בה הרא"ש והא דאמרינן במתניתין הנודר מן הבשר מותר ברוטב היינו באומר קונם בשר עלי שלא כוון אלא במה שנקרא בשר עכ"ל.

ומבואר מזה דכשאמר שאיני אוכל אסר הכל עליו כהקדש (כלשון מהר"י עייאש הנ"ל), וכאילו אוסרו איסור תורה (כל' הנוב"י הביא מהב"י הביא מהר"ן שם, ועי' בר"ן שלפנינו נב ע"ב גבי אלו דהוא כהקדש ולמסקנא דגם שאני אוכל הוא כמו אלו א"כ מובן מש"כ המהרי"א שאיני אוכל אסר עליו הכל כהקדש).

ומשמע דתליא בלשון אכילה שאם הוציא בלשון אכילה אז נאסר, וממילא אסור גם בהיוצא מהם ובנותן טעם גם כשאינו אוכל בשר ממש, וגם אם מה שאוכל עכשיו אינו בכלל לשון איסור הנדר שהרי אינו אוכל בשר עכשיו, מ"מ נאסר מחמת שאמר בלשון איסור נדר.

ולפ"ז אם נימא דשאני שותה לענייננו הוא כמו שאני אוכל א"כ גם אם אוכל דבר

הבא מדבר הנקרא שתיה בלשון בני אדם שלא בתורת שתיה יש לדון בזה לאסור. ומ"מ גם לסברא זו עדיין יאסר רק דבר הבא משתיה ולא אם אוכל דבר נוזלי הבא מדבר שאינו נקרא שתיה כגון מרק תערובת שמן ודבש ששניהם אינם נקראים שתיה בלשון בני אדם ועכשיו כשעשה מהם מרק ג"כ אפשר דעדיין לא באו לכלל שתיה בלשון בני אדם, ויש לדון בזה.

אולם יש לדחות דאינו מוכרח דשם גבי שלא יאכל בשר עד זמן פלוני קרא הדבר האסור בשמו, ואילו בניד"ד שלא קרא הדבר בשמו אלא רק אמר שלא ישתה אפשר דבזה לא אמרי' שכל דבר שהוא בכלל שתיה נאסר בכלל שאיני שותה.

ויש לדמותו למי שאמר שלא אוכל עד למחר דשמא באופן זה לא אסר על עצמו היוצא מן המאכל כיון שלא הזכיר שלא אוכל מאכל, אם כי שם אין נפק"מ אם היוצא מן המאכל הוא מותר או לא, דבלאו הכי אם נדר שלא לאכול עד למחר אסור להכניס לפיו בין אכילה ובין שתיה דשתיה בכלל אכילה וכנ"ל מהשו"ע, אבל בניד"ד הוא באמת דבר שיש לדון בו.

ואין לדייק מהתוס' ממה שנקטו שלא אוכל בשר ולא נקטו שלא אוכל גרידא, דאילו הוו נקטי שלא אוכל גרידא לא היה שייך לדון ביוצא מן המאכל וכמו שנתבאר כאן (בקטע הקודם ד"ה ויש לדמותו וכו' אם כי שם וכו').

אבל באמת יש לדון למה שתקו הפוסקים ולכאורה לא אשתמיט חד מינייהו לפרש הדין בשאיני שותה.

והנה במג"א על השו"ע או"ח סי' תקנא סקכ"ט כתב טעם מה שאין אוכלין תבשיל של בשר בבין המצרים משום דבנדר רגילין להזכיר לשון אכילה וא"כ מדינא אסורים גם בתבשיל, וציין לדברי הב"י והד"מ (והכונה לדבריהם ביו"ד שם לפי מה שביאר הנוב"י ח"ב סי' ריב כוונת המג"א) שאסרו גם היוצא מהם אם הזכיר דרך

אכילה.

וכן ביארו כל מפרשי המג"א את כוונתו שכוונתו לאסור כדיני נדר שאם הוציא איסור הנדר בלשון אכילה נאסר הדבר גם לענין היוצא ממנו כמשנ"ת, המחאה"ש והלבושי שרד ורע"א וגליון הר"ש אייגר ויד אפרים.

ומבואר בדברי המג"א וסייעתי' דאם אמר הנדר בלשון אכילה אוסר גם שלא דרך אכילה (וכמו שכתבתי לעיל דכן משמע מהתוס' והרא"ש שהביא הב"י ודלא כדעה ראשונה שבר"ן דלקמן), אבל יל"ע היאך שייך ללמוד מזה לענין איסור בשר ויין בבין המצרים, דתינח לגבי בשר יש לומר דרגילין להזכיר לשון אכילה, ר"ל דצורת התקנה היתה בצורת אכילה ולנדר מדמי' לה, אבל ביין הרי אין רגילות להזכיר דרך אכילה, אלא רק שקבלו עליהם "שלא לאכול בשר ולשתות יין בימים אלו" וכמו שמצינו גם בלשון הפוסקים, וכן בגמ' ב"ב ס"פ חזקת משחרב בית המקדש בשנייה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין וכו', ולכאורה יש ללמוד מזה דגם אם אמר שאני שותה בלשון הנדר נאסר ביוצא ממנו כמו אם אמר שאני אוכל.

אולם אחר הדקדוק בלשון השו"ע והמג"א שם ומצאתי דבאמת בפנים לשון השו"ע והמג"א נזכר רק הנידון לגבי תבשיל של בשר ולא נזכר שם הנידון לענין תבשיל של תערובת יין.

ויותר מזה יעוי' במשנ"ב שם ס"ק נז בשם הט"ז ושאר אחרונים לענין ההיתר בחומץ שהזכיר הרמ"א שם בסעי' ט, דהיינו אף בחומץ שנעשה מיין וכשנכנס שבת זו היה עדיין יין מותר כיון שעכשיו הוא חומץ ואין שמחה בשתייתו עכ"ל, והרי לפי הכללים שנתבארו לעיל כל דבר שגופו נאסר בלשון "שאני אוכל" גם היוצא ממנו אסור בכל גווני.

וכן מבואר גם במג"א גופיה לעיל סעי' ט סקכ"ז שהסכים לדברי הרמ"א להתיר חומץ, והשווה זה לדיני נדרים עי"ש, ועי"ש שגם הקל יותר מנדרים מטעם שהוא

מנהג, אבל עכ"פ מוכח מדבריו שם שגם מצד נדר גרידא בחומץ גמור ודאי מותר בכה"ג, ומשמע שלא חשש שמא קבלו הנדר בלשון שתיה ואז אסור גם היוצא מן היין.

ואם נקבל פירוש זה א"כ למדנו מדברי המג"א שהמקבל עליו בנדר שלא לאכול בשר ולשתות ויין בלשון פלוני יהיה הדין דלגבי בשר כיון שקבלו בלשון אכילה סובר המג"א שאוסר גם תערובתו ולגבי יין מה שקבלו בלשון שתיה אינו אוסר תערובתו.

אבל גם ביין אם קבלו בלשון שאיני אוכל או שאיני טועם יהיה בו איסור תערובת וכמו שנזכר ביו"ד שם הלשון שאינו אוכל ושאני טועם על בשר ויין אם נימא ד"שאני אוכל" ג"כ קאי על יין ולא נימא לצדדין קתני כמו לעיל.

והגר"ש צביון הקשה על זה דא"כ למה לא חשש המג"א שמא קבלו עליהם הציבור יין בלשון אכילה אלא כוונת המג"א דחיישי' שמא קבלו הציבור עליהם בדוקא בלשון אכילה כדי לאסור תערובת בשר אבל חומץ לא רצו לאסור לכך לא קבלו עליהם איסור יין לא בלשון אכילה ולא בלשון שתיה לפי הצד דשאני שותה הוא כמו שאני אוכל עכ"ד וכוונתו כיון דבשר גם בתערובתו יש צד הנאת בשר משא"כ בחומץ אין הנאת יין כלל.

ויש להוסיף דה"ה אם נימא בלשון השו"ע ביו"ד הנ"ל דשאני אוכל לא קאי איין מ"מ קושייתו במקומה עומדת דעדיין לא ניחוש דשמא קבלו עליהם בלשון שאני טועם, דבזה ודאי קאי גם על יין שנאסר בלשון זו גם תערובתו, וגם אין לדחות על קושי' זו דאין דרך לומר אכילה על יין, דלשון טעימה ודאי שייך שפיר לומר על יין, ובכל זאת לא כ' המג"א שחששו לזה.

ולפי' הגרש"צ יל"ע דמאי אמרת למה לא אמרו בלשון אכילה, רק משום שלא רצו לאסור חומץ, הא אכתי שפיר טעמא רבא איכא שהרי רצו לאסור תערובתו, ולכך שפיר הו"ל לאסור בלשון אכילה, ויש לדחות דהו"ל לאסור היין שלא בלשון אכילה

ולאסור תערובת יין בפני עצמו, אבל הוא דחוק דהרי בלשון התקנה לא נחתו לפרטים, ועוד דהמג"א לא הזכיר כלל דין תערובת יין, ומשמע דלא חידש איסור זה אלא על בשר משום שתערובת הבשר יש לחוש שנכלל בלשון התקנה.

אולם יש מקום לטעון באופן אחר דעיקר טענת המג"א לענין לשון אכילה הוא מצד מה שהזכירו הפוסקים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין, וע"ז קאמר המג"א דבאכילת בשר כיון שנזכר לשון אכילה בתקנה נאסר, והפוסקים הם קבעו את המנהג דהמנהגים נקבעו על דעת הפוסקים, וממילא חיישי' דשמא נימא שקבלו האיסור באופן לשון הפוסקים ממש, אבל ביין שלא נזכר בדברי הפוסקים אלא שתיה בלבד לא חש לה המג"א, ועי' באגודה פ"ד דתענית סימן כג שכתב והנזהרין שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מותרין לתת חומץ יין לתוך תבשילין דתנן הנודר מן היין מותר בחומץ ע"כ (ועי' עוד מה שאכתוב להלן בל' ראב"ן ושייך גם לל' אגודה אם כי באגודה אין מפורש מה לשון הנדר).

ומה דנקט המג"א "משום דבנדר רגילין להזכיר לשון אכילה וא"כ מדינא אסורין ג"כ בתבשיל" ולא בלשון ודאי משום שאינו מוכרח כ"כ לדמות לשון הפוסקים לנדר דעדיין יש לומר דלא נדרו על דעת איסור היוצא מלשון הפוסקים בהגדרה של נדר, ועדיין הלשון צ"ע דהו"ל יותר לפרש דבריו דכוונתו על לשון התקנה הנזכרת בפוסקים.

עכ"פ לפי פירוש זה עדיין יש לטעון דלהמג"א איני שותה אינו אוסר תערובתו.

ובסוגי' דנדרים כא ע"א קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני שותה מותר ליכנס לביתו ולשתות צונן שלא נתכון אלא לשום אכילה ושתיה, אבל אין משם ראיה לענייננו דהרי גם לגבי ביתך שאני נכנס אם היה נודר כן בזמן אחר היה אסור ליכנס לביתו וה"ה אם היה נודר בזמן אחר שלא לשתות טיפת צונן היה אסור לשתות, אלא שם הוא דין מיוחד דמוכחא מילתא שלא נתכון אלא לשום אכילה

ושתיה, ומיהו צע"ק למה לא תנן התם א"כ חתיכת בשר שאיני אוכל ונימא דגם בלשון אכילה היכא דמוכחא מילתא שרי, ומיהו זה צ"ע גם לפי מה דקי"ל דלשון אכילה אוסר היוצא מהן דהוא רק מספק כמבואר בתוס' בנדרים נב ע"ב וצ"ל דאטו תנא כי רוכלא ליתני וליזיל.

ומצאתי בספר ראב"ן (דפו"ר דף קמא ע"ב) הנודר מן היין לשתות מותר בתבשיל שיש בו טעם יין, יין שאני טועם ונתן לתבשיל אם יש בו בנותן טעם אסור וכו', ומבואר ד"לשתות" לא החשיב כמו "שאני טועם" (וגם יש לדייק בדבריו שלא הזכיר "שאני אוכל" על יין ועל בזה לעיל) אבל יש לדחות הראיה מלשתות דשמא גם לאכול לא סבירא ליה לראב"ן דחשיב שאסר הדבר עצמו (וכעי"ז הדעה הראשונה שבר"ן בנדרים נג ע"א סוברים דאם אמר "באכילה, אינו כמו "שאני אוכל" ולא מיתסר ביוצא מהן), אלא רק איני אוכל וממילא א"א להביא ראיה מלשון לשתות (והואיל דאתאן לראב"ן יל"ע במש"כ שם זיתים וענבים אלו שאני טועם וכו' למה נקט בלשון זה למסקנא אחר דלהלכה מחמרי' גם באחד מלשונות אלו לחוד וש לומר דלישנא דמעיקרא נקט וצ"ע).

וכעין המבואר בדברי ראב"ן מבואר גם ברשב"א ח"א סי' תשנא (וביאר דבריו עוד בתשובותיו החדשות מכת"י סי' שעד) דציבור שהחרימו שלא לשתות מיין של עיר פלוני דינם כאמרו שלא לשתות מיין זה אסורים בחומץ היוצא מיין שהיה יין משעת הנדר ואילך, ומבואר דלולא זה עצם הלשון "לשתות" אינו אוסר כחומץ, ומבואר ד"לשתות" אינו כמו "שאני אוכל" אם כי אין מזה ראיה לדידן כשם שאין ראיה מראב"ן וכן אין ראיה מאגודה שהבאתי לעיל וכמשנ"ת.

אבל אם נימא דחדא מהנך רבוותא (ובדעת האגודה עיין עוד לעיל) סובר כדעת התוס' והרא"ש וב"י וד"מ והמג"א בדעתם דכל לשון אכילה הוא כמו בשר זה ואעפ"כ לשון שתיה אינו כמו יין זה, א"כ יש פשיטותא לנידון דידן.

ויעוי' ברמ"א סי' תקנא הל' ת"ב שהביא עיקר דינו של האגודה להלכה אבל לא הזכיר נימוקו של האגודה אבל אם נימא דמסכים גם לנימוקו של האגודה שהלשון "לשתות" אינו אוסר חומץ היוצא ממנו אם נימא דכוונתו ממש למה שנתבאר בראב"ן והרשב"א א"כ יוצא דגם לדין להלכה אם אסר על עצמו לשתות אין כל היוצא מהן בכלל האיסור, וה"ה אפ"י אם אמר שאיני שותה יין אין היוצא מן היין בכלל האיסור אבל אין זה הנידון כאן.

וכן יש לציין ללשון הר"ן בנדריים נג ע"א בדעת הרמב"ם פ"ה מהל' נדרים הי"ד, דאילו דעה ראשונה שבר"ן שם דמחלק בין "פירות הללו באכילה" ל"שאני אוכל" אפשר דלא נפסקה להלכה בב"י וד"מ שם בשם התוס' והרא"ש דהרי הזכירו שאם אמר שלא יאכל בשר הוא ג"כ בכלל איסור זה, ולא דוקא אם אמר אני, וא"כ אפשר דה"ה לשון כל לשון אכילה, ועכ"פ המג"א בפשוטו סבר דכל לשון אכילה אוסר אח"כ תערובת, ועי' בנוב"י שם, והרמב"ם שהביא הר"ן שם לבסוף אפשר שחלק על דעה הראשונה ג"כ לענין זה כיון דסבר דאינו משום שלא אמר אכילה ואמר שאני אוכל אלא משום דלשון שאני אוכל ושאיני טועם משמע שאוסר כל אכילה וטעימה הבאה מהם ע"כ, ולפי טעם זה יש מקום לטעון אין חילוק בין שאני אוכל לשאיני שותה.

ומ"מ אינו מפורש בלשון הרמב"ם מה שכתב הר"ן בדבריו ועי' במחנ"א שם שהקשה על זה ונקט לפרש הסוגי' באופן אחר לדעת הרמב"ם לחלק בין היוצא מן הדבר הנדור כשעומד בפני עצמו כגון זיתים ועשאן שמן ענבים ועשאן יין לבית תערובת דבזה אין האיסור, עי"ש שהאריך וכתב כמה צדדים בזה, ובניד"ד יש לדון בזה דיש לומר דאיסורא בעיניה אם הוא דבר ששייך גם לשתותו וגם לאכלו בכפית.

(ואגב שהזכרתי ל' הר"ן כבר תמהו הקר"א ומלא הרועים ד"הללו" הוא לשון אלו והרי בכה"ג ודאי אסר היוצא מהן כמבואר במתני' לעיל מינה ובגמ' נב ע"ב, ונקטו

דלאו דוקא הוא, ויש להוסיף דהללו ר"ל דעלמא הידועים (וה"ה האמורים) כמו שמצוי באגדה לשון זה ור"ל הנזכרים לעיל בסוגיין, ואין כוונתו שנדר בלשון זו, ומ"מ מצאתי במחנ"א שם שהעתיק לשון הר"ן ודייק בלשונו להשמיט תיבת "הללו").

אבל לפי טעם זה לכאורה רק באופן שאמר שאני אוכל ועכשיו עושה בלשון אכילה אבל אם אמר שאני שותה ועכשיו עושה בלשון שתיה אפשר שאינו בכלל איסור זה, שהרי אסר רק אם יאכל דבר שהוא מהם אבל אם מה שיאכל לבסוף לא יהיה בדרך אכילה אלא בדרך הנאה אינו אסור וה"ה לענייננו אם נדר שלא אשתה מהם ולבסוף בא לאכול דאין אכילה בכלל שתיה (וכנ"ל מהשו"ע) אולי לא יהיה אסור.

אבל המהר"י עייאש שנקט בלשונו שהוא כהקדש (ועי' לעיל מה שצינתי להנוב"י בשם הב"י בשם הר"ן) משמע דבכל אופן שיהיה אסור לאכלו.

וכן לפי דעה הראשונה שבר"ן דיליף לה מיתורא א"כ יש לומר דה"ה אם אמר שאני שותה (ועי' בפרשת נדרים שנקט בדעה זו דבשאני אוכל מיתורא הוא אף שלא בדרך אכילה עי"ש).

סיכום השיטות והדעות בענייננו

להדעה הראשונה המובאת בר"ן אין איסור משום שלא נאמר בלשון "שאני".

לדעת הנ"י (לכאורה) והטור (המחנ"א בדעתו) אין איסור מכיון שהאיסור הוא רק בלשון שאני טועם שאסר טעימה.

לדעת הר"ן בדעת הרמב"ם לכאורה אין איסור מכיון שבסופו של דבר אינו מבטל את הנדר בלשון שהנדר מתבטל על ידי זה שהרי אסר עצמו לעשות מעשה בדרך שתיה ועושה כן בדרך אכילה (לפי לשון בני אדם)

לדעת המחנ"א בדעת הרמב"ם לכאורה האיסור הוא רק באופן שהאיסור עומד בפני

עצמו ונפק"מ לענייננו כשאין שייד מרק זה לשתות אלא רק לאכול אבל יש בו תערובת שתיה.

לפשטות דעת המג"א בדעת התוס' והרא"ש [שהובאו בב"י וד"מ] האיסור כל היכא שהזכיר לשון אכילה (בתוס' והרא"ש עצמו אינו מוכרח דכולל כל לשון של אכילה).

גם להמג"א שלשון אכילה הוא בכלל איסור מ"מ יש צד לדייק דלשון שתיה אינו בכלל איסור זה ולכן בניד"ד לא יהיה איסור, אבל יש מי שאמר לדחות הדיוק.

בכמה ראשונים משמע דלשון שתיה אינו בכלל האיסור ולפ"ז בניד"ד יהיה מותר, אם כי אין הכרח דאזלי כהצד דכל לשון אכילה הוא בכלל האיסור כדי שנלמוד מדעתם לדעת המג"א.

גם לדעת המג"א בדעת התוס' והרא"ש אינו ברור שאם לא הזכיר מה אוסר על עצמו התכוון לאסור את היוצא מהם.

לכל הדעות בראשונים בכל האופנים האסורים האיסור הוא רק בתורת ספק משום דהיא איבעיא דלא איפשטא.

למעשה

למעשה א"א למחות במי שירצה להקל בזה, מאחר שיש כאן הרבה צדדים להתיר, ובפרט דכל עיקר דינא ד"שאני אוכל" אסור ביוצא מה הוא רק מטעם ספק דאורייתא דבעיא דלא אפשטא היא וכמ"ש התוס' בנדרים נב ע"ב הביאם הב"י דלעיל וכ"כ הר"ן בנדרים שם, ממילא אם נימא דלפי שי' הר"ן בדעת הרמב"ם אם לבסוף שותה שלא בדרך אכילה אינו בכלל האיסור שרי, ומלבד זה אם נצרף גם הדעה הראשונה שבר"ן שרק בלשון שאני אוכל אסור וכאן שאמר שלא אוכל (שהוא מקביל לשלא אשתה) אינו ברור שהוא בכלל לשון האיסור ובפרט דבאופן שלא פירש איזה מין אוסר עליו אפשר דגם לדידן אין היוצא מהם בכלל האיסור, וכ"ש

אם מרק זה אינו נשתה בדרך שתיה כלל אלא רק יש בו תערובת מים דבזה אפשר דלהמחנ"א בדעת הרמב"ם אין איסור.

מה הדין בשבועה

לענין שאלתך דמיירי בכה"ג בנשבע אם הוא כמו נדר, תשובה הר"ן לדעה הראשונה שהביא בדבריו נג ע"א מחלק בין נשבע לנדר, אולם בדעת הר"ן בדעת הרמב"ם לא חילק, ולהלכה לפי המתבאר דכל לשון אכילה אוסר א"כ אין חילוק בין נדר לשבועה (דכל הדעה הראשונה מבוססת על מה דהוה ליה למימר אכילה ואמר שאני אוכל וממילא שבועה שהיה מתחילה צריך לומר שאני אוכל אין בזה ייתור לשון, אבל להלכה אין חילוק בין לשון אכילה ללשון שאני אוכל וכמשנ"ת, וממילא א"א לטעון שיש חילוק בין נדר ושבועה להלכה).

עוד דינים השייכים למרק בדרך אכילה

והואיל דאתאן לזה נציין הנידון בפוסקי זמנינו לענין ברכות אם משקה שאוכלו כאוכל חשוב אוכל או לא.

דהחזו"א בטבו"י פ"ד סקי"ט הקשה סתירות בזה דלגבי ציר שע"ג ירק מצינו שדינו כמאכל (יומא פ ע"ב וחולין קכ ע"א) וזה על אף שציר מקרי שתיה לכשהיא לעצמה (וציין לזה לרש"י בחולין שם שהביא המג"א בסי' רי), ושכן נראה מדברי המג"א בסי' קנח סק"י דתבשיל רך לא הוי משקה, ומאידך גיסא במשנה בטבול יום שם ובמפרשים שם משמע שמשקה שנקרש קצת כל שלא נקפה לגמרי עדיין חשיב משקה, ויסד שם החזו"א לחלק בין דיני טומאת משקין לבין דיני צירוף אכילה ושתיה דבזה מחשבי' ציר שע"ג ירק כמאכל, וסיים החזו"א דגם לענין שיעור רביעית וכזית (וציין בזה לתוס' זבחים קט ע"א) תלוי אם הוא דרך אכילה או שתיה עכת"ד.

ובפנים דברי החזו"א לא נמצא מקור ברור שדבר שהוא נוזלי לגמרי ואוכל אותו

בפני עצמו דינו כמאכל, ומש"כ החזו"א דרך אכילה יש לפרש לפי מה שהזכיר קודם לכן החילוק בין האופן דבמשנה לבין האופן הנזכר במג"א כגון תבשיל דליל.

וכן נקטו הגריש"א והגרשז"א (ע"ע וזאת הברכה עמ' מד ועמ' ק) דלענין ברכה כל דבר נוזלי הוא נחשב משקה אא"כ אינו כ"כ נוזלי ברמה שהגיע ללעיסה, ואע"ג דבשו"ע או"ח סי' רח ס"ו כתב לחלק בין תבשיל קמח עבה לתבשיל קמח דליל לענין ברכה, וכתב שם המשנ"ב דכל שאינו דליל כ"כ שראוי רק לשתייה מברך עליו בורא מיני מזונות, תירץ הגריש"א (הוב"ד בשבות יצחק ח"ג הל' סוכה והל' ברכות הנהנין) דשם דייסא תחילתה אוכל לפיכך גם בשיעור דליל יותר חשיב מאכל עי"ש מה שכתב בזה.

ויש להוסיף ב' דברים על זה, חדא דאם איתא שיש כאן קושי' מדברי המשנ"ב א"כ תקשי לטעמין למה לא חילק המשנ"ב בין אוכלו בדרך אכילה לבין אוכלו בדרך שתייה, ועוד יש להוסיף ע"ז דבמין דגן מצינו שהוא מביא חשיבות על כל המאכל ובפרט כשיש כאן תערובת גמורה של הדגן באופן שאינו ניכר שבזה אפי' להחיי"א (המובא בבה"ל ר"ס ריב) חשיב תערובת לענין שהדגן הוא העיקר, וא"א ללמוד מזה למרק שאין בו אלא טעם בשר או חתיכות בשר בפני עצמם לומר שכולו חשיב מאכל מחמת זה.

ובכתבי הקה"י החדשים ברכות סי' ט הביא ראייה ממתני' רפ"ג דטהרות דמבואר שם (עי"ש בר"ש וברא"ש במשנה ב' מה שהביאו מהתוספתא) דמשקה קפוא לא חשיב משקה, אבל גם בדבריו לא משמע שאם אוכל הדבר בכפית כמרק חשיב מאכל אלא רק בקפוא.

ועי' בזאת הברכה שם מה נפק"מ לדינא בין דעת הקה"י לדעת הגריש"א והגרשז"א.

ועי' שו"ע הגר"ז סי' קנח ס"ח לגבי נט"י מדין דבר שטיבולו במשקה בדבש עם מרקחת של רסק תפוחים, כגון שיש חתיכות עבות והדבש הוא טופח ע"מ להטפח

רק שאין טופח על מנת להטפח ניכר בפני עצמו, שיש חילוק אם הוא עבה שדרך בני אדם לאוכלו כמאכל או שהוא דליל בשיעור שדרך בני אדם לגומעו כמשקה (ועיין בסידורו פ"ח סע' ח').

ובעיקר דין דבש עי' במשנ"ב סי' קנח סקי"ד שהביא פלוגתת הט"ז והמג"א כשהוא ע"ג אוכל אם חשיב מאכל או משקה לענין נט"י ועי"ש שהביא עוד דעות ואופנים בזה, אכן לפי דברי החזו"א הנ"ל א"א ללמוד מדיני טהרה לדיני ברכות, דבטהרה המשקה מק"ט כמשקה אפי' אם הוא מעט ע"ג הירק משא"כ לענין ברכה חשיב כמאכל, ובגר"ז משמע קצת שלא סבר חילוק זה, ויל"ע מה יסבור בדין ציר שע"ג ירק דלכאורה איך אפשר לפוטרו מנט"י דמפורש בפוסקים דאפי' קצת נוגע מחייב בנט"י אע"ג דבברכות אזלי' בתר עיקר, ואולי עיקר חידושו של הגר"ז הוא באופן שיש כאן תערובת מוחלטת של ב' מינים ובזה המין שאינו ניכר מתבטל גם אם היה מחייב נט"י אילו היה ניכר, וצל"ע.

עכ"פ לכל הנך יש לומר דמרק דליל שאוכל עם כפית לא חשיב מאכל.

אולם בשם הגרמ"ש קליין הובא (שאל בני ח"א ברכות הנהנין סי' קכה, וציין שם עוד למש"כ שם לעיל בסי' ט) דכל מרק אפי' נוזלי שאוכל בכף דינו כאוכל מאכל אפי' לענייני שיעורין דאורייתא ביוה"כ והשוה דין זה לציר שע"ג ירק דחשיב כאוכל, והמגיה שם הגרא"ח ווייס דחה הראיה דשם הוא טפל לאוכל כמבואר בגמ' יומא ובסי' רי עכ"ד.

ועי' במשנ"ב סי' רי סק"א שכתב ציר שע"ג ירק מצטרף לכזית דכל אכשורי אוכלא [משקה הבא למתק אוכל] אוכלא הוא וה"ה בפת השרוי במשקה או ביין או ברוטב, אבל אם אכל הפת עם הרוטב בלא טבול אין מצטרף, אך אם היה הרוטב של המאכל מדברים שמברכין עליהן כמו על המאכל [ומבואר בסימן ר"ה] אפשר דמצטרף הרוטב להמאכל וצ"ע [חיי אדם] עכ"ל המשנ"ב, וצע"ק דשמא החי"א

לשיטתו שהובא בבה"ל ר"ס ריב דמחמיר לענין עיקר וטפל שניכרים כל אחד בפני עצמו, ועי"ש בהמשך הסי' סק"ה לגבי פת עם יי"ש, ועכ"פ א"א ללמוד מדין ציר שע"ג ירק וה"ה מכל משקה הבא להכשיר האוכל.

ובעמח"ס שאל בני הנ"ל הוסיף עוד דינא דאכליה ע"י אניגרון ביומא עו ע"א דחשיב אכילה, ודחה דאולי שם כיון שהוא טעם הירק חשיב כירק, והמגיה הנ"ל שם כ' ע"ז דשמא שם מכיון שמטרת המשקה הוא למזון ולהשביע חשיב מאכל וה"ה אם שותהו בכוס עכ"ד, (ועוד ציין שם לספר ברכה אחרונה פ"ד סע' י' י"ד ובהערות שם שדן בנידון זה בהרחבה), ויש להוסיף דבאמת משמעות הגמ' דשותה ע"י אניגרון היינו בכוס, וצל"ע אם יש הכרח מהגמ' שם שאין הסלק בתוך האניגרון, אבל המשמעות בברכות לה ע"ב שאניגרון הוא רק המיא דסילקא בלא הסילקא עצמו ועי' שו"ע או"ח סי' רב ס"ד ומשנ"ב שם סק"ל וסקל"ד דמוכח שיש שם רק מיא דסילקא ולא הסילקא עצמו.

ובגוף הדין ששייך שמי הירק יטפלו לירק גם כשאין הירק לפנינו כן דעת התוס' בברכות לגבי ברכה על מיא דירקי וכן פסק המשנ"ב סי' רה [וציין לדין זה בספר שם וכן ציין למשנ"ב בסי' רי הנ"ל], וזהו דלא כהריטב"א שסובר שדין זה דמיא דירקי הוא רק שטפלין לירק כשהם עם הירק.

שיטת הרדב"ז

הרדב"ז (בתשובה סי' אלף תקיח) הביא דברי הרמב"ם פי"ד מהל' מאכ"א ה"ט דהשותה רביעית של סתם יינם או חמץ מחוי (שנימס) או חלב מחוי שיעורו בכדי שתיית רביעית, וכתב הרדב"ז דאע"ג דבאכילה אזלי' בחמץ וחלב כשיעור איסורו שהוא בכזית מ"מ לענין שהיית הזמן הוא ברביעית דלענין זה הוא שותה ולא אוכל עכ"ד.

ומכח זה למד בשו"ת קול אליהו דבמציצת פרי אזלי' לענין השהיה בתר רביעית ולא בתר כדי אכילת פרס ולענין שיעור האכילה אזלי' רביעית (ולעיקר דין מציצת פרי שהוא בכזית לענין שיעור אכילה מיהת, כן הביא מפר"ח בספרו מים חים סי' ז וכן הביא דברי הפר"ח רע"א בהגהות לשו"ע או"ח סי' רב ס"ח וכ"כ כה"ח שם ס"ק סג בשם החסל"א), וכע"ז נקט באול"צ ח"ב פי"ד אות יח לענין משקה קפוא דשיעורם בכזית כדי אכילת רביעית.

ולא זכיתי להבין כל מה שלמדו הקול אליהו והאול"צ מדברי הרדב"ז, דלכאורה עיקר טענת הרדב"ז דלענין איסור שנאמרה בו רק אכילה משערי' גם שתיה בשיעור אכילה דהרי לא שייך לומר שמה שעושה הוא היתר, ולכן גם בדבר שהוא שתיה מחשיבין לענין השיעור כאכילה למרות שהיא שתיה ולא אכילה, משא"כ בברכות הנהנין שנאמר בהם גם שתיה וגם אכילה יש מקום לומר דבכל דבר אזלי' בתר מה שעושה אם אכילה או שתיה ולא בתר עיקר הדבר מה שהיה מעיקרו קודם לכן, הלכך ממ"נ אם נתברר בפוסקים שיש להחשיב מציצת פרי כאכילה לענין שיעור אכילה כיון שנאכל מתוך פרי, א"כ היינו שיעור אכילה, ומאידך לענין שתיה מוקפית יש לומר דחשיב כאכילה לענין תרוויהו או כשתיה לענין תרוויהו.

עוד עניינים

ולגבי מה דקי"ל לדידן (עכ"פ להרמ"א או"ח סי' קעד ס"ז אפי' לכתחילה) שאין ברכה על משקין בסעודה, נחלקו רבוותא מה הדין במשקה קרוש שאינו בא מחמת הסעודה כגון קרחון קפוא, ולכאורה הדין היה צריך להיות שיש ברכה במשקה כזה, דהרי מה שאמרו שאין מברכין על המשקה הוא ע"ד הרוב שנטפל לסעודה, אבל כשידוע שאינו נטפל לסעודה ואינו אלא קינוח לכאורה יש לברך.

לענין דבר יבש בחזרת תבשיל בשבת יש חומרים סמיכים שהורו בהם פוסקי זמנינו להחשיבם כדבר יבש (עי' ארחות שבת פ"א מה שהביא בזה).

